

ALGEMEEN BEHEERSCOMITE

**VOOR HET SOCIAAL STATUUT
DER ZELFSTANDIGEN**

Opgericht bij de wet van 30 december 1992

***Opmerkingen en aandachtspunten van het ABC bij de mogelijke
invoering van een pensioenberekening op basis van punten in het
zelfstandigenstelsel***

16 januari 2018

SAMENVATTEND

In zijn pensioenverslag van 2014 engageerde het ABC zich ertoe om ervoor te zorgen dat vanuit het zelfstandigenstelsel op een constructieve wijze wordt bijgedragen aan de voorbereiding en ontwikkeling van een hervormd pensioenbeleid. In dit kader liet het Comité de voorbije twee jaar het voorstel tot de invoering van een pensioenstelsel op basis van punten voor het zelfstandigenstelsel onderzoeken door een onderzoeksteam van de Vrije Universiteit Brussel. Voor het Comité is het immers noodzakelijk dat het vooropgestelde puntensysteem op een zodanige wijze wordt opgevat, dat het ook aangepast is aan de pensioenberekening en het systeem van sociale bijdragebetaling voor zelfstandigen. Rekening houdend met de onderzoeksresultaten en de aanbevelingen die in het eindrapport werden geformuleerd, licht het Comité in dit document zijn standpunten toe met betrekking tot een pensioenstelsel op basis van punten. Deze laten zich samenvatten als volgt :

- a. Voor de tijdvakken van **proportionele pensioenopbouw** moet een pensioenberekening op basis van punten voor zelfstandigen gebeuren op grond van *de netto beroepsinkomsten waarop effectief sociale zekerheidsbijdragen zijn geheven*. Deze werkwijze i) sluit aan bij de pensioenberekening voor zelfstandigen zoals die vandaag bestaat en ii) is afgestemd op het aanvoelen van de zelfstandige dat pensioenrechten moeten worden geopend in verhouding tot de bijdragebetaling. De inkomsten dienen bovendien te worden *gecorrigeerd voor het aantal kwartalen van effectieve bijdragebetaling* door de zelfstandige.
- b. Voor wat betreft de tijdvakken van **forfaitaire pensioenopbouw** vraagt het Comité dat deze zo neutraal mogelijk worden aangerekend in het puntenstelsel. Dit kan volgens het Comité door deze jaren via een bijzondere bepaling buiten de 'normale' pensioenberekening op basis van punten te houden. Vervolgens moet de puntentoekenning voor die jaren zodanig bepaald worden dat :
  - de aanrekening van forfaitaire loopbaanjaren na de transitie niet leidt tot meeruitgaven;
  - de jaren waarvoor vandaag een forfaitaire pensioenberekening geldt, in het puntensysteem geen hoger pensioen opleveren dan het pensioenbedrag dat de individuele zelfstandige vandaag ontvangt voor deze loopbaanjaren. Gegeven de voorwaarde inzake budgettaire neutraliteit zou dit anders onvermijdelijk tot inkomensverschuiving tussen gepensioneerden leiden.
- c. De **aanrekening van vervangingsinkomsten** in een pensioenberekening op basis van punten, vormt een zeer belangrijk aandachtspunt voor het Comité. Het acht het bovendien wenselijk dat men in bij pensioenberekening op de een of andere wijze rekening houdt met de ratio tussen het aantal werkenden en het aantal niet actieven. Onder meer vanuit administratief-technische overwegingen, kan het Comité zich vinden in het voorstel om – tot men beroepsinkomsten voor de **laatste loopbaanjaren** definitief kent – te werken met pensioenvoorschotten zoals dit vandaag ook reeds gebeurt. Om de pensioenbedragen in de loop van een jaar te kunnen berekenen, moet men immers het gemiddelde van de inkomsten bij de aanvang van dat jaar kennen. Dat is fiscaal en administratief onmogelijk.

- d. Indien men ervoor opteert om de **correctiecoëfficiënt** te behouden die vandaag wordt toegepast bij de pensioenberekening van zelfstandigen, dan vormt de *toepassing ervan bij de jaarlijkse berekening van het individuele puntenaantal* hiervoor i) de meest aangewezen manier en ii) een werkwijze die de correctiecoëfficiënt in de nieuwe pensioenberekening integreert met behoud van zijn huidige kenmerken.

Voor het Comité is de overgang naar een puntenstelsel echter het aangewezen moment om de toepassing van de correctiecoëfficiënt - die resulteert in een substantiële vermindering van het pensioenbedrag - te herbekijken. De *berekeningswijze van de coëfficiënt is immers weinig transparant en er zijn gegronde redenen om aan te nemen dat het oorspronkelijke doel van de coëfficiënt niet langer legitiem is en op individueel vlak leidt tot onbillijke situaties*. Het Comité neemt zich voor om in komende periode een concreet voorstel uit te werken voor ter hervorming van de correctiecoëfficiënt. Het is zicht ervan bewust dat daarbij rekening moet worden gehouden met de financiering ervan.

- e. Voor wat betreft de toekenning van een **minimale puntengarantie** ter vervanging van de huidige pensioenminima, meent het Comité dat deze niet per loopbaanjaar maar *aan het einde van de loopbaan* dient te gebeuren. Dit komt tegemoet aan de bestaande regelgeving en laat bovendien beter toe om de solidariteit binnen het stelsel te laten spelen.

Met betrekking tot de ambitie die in het regeerakkoord wordt geuit om het bedrag van de pensioenminima minimaal te laten overeenstemmen met een bedrag dat 10% hoger ligt dan de Europese armoededrempel, merkt het Comité op dat dit i) *een enorme budgettaire meeruitgave* betekent voor de pensioenstelsels en ii) voor het zelfstandigenstelsel betekent dat de *spanning tussen de minimumpensioenen en de maxima quasi volledig verdwijnt*.

Verder kan het Comité zich *niet verzoenen met het idee dat de minimumpensioenen voor werknemers en zelfstandigen na de invoering van het puntensysteem opnieuw van elkaar weg zouden evolueren*. Er zijn grote inspanningen geleverd om de minimumpensioenen van werknemers en zelfstandigen gelijk te schakelen. Het Comité vindt dan ook dat deze gelijkschakeling absoluut moet behouden blijven en zelfs wettelijk dient te worden verankerd. Het Comité pleit er voor om wettelijk te bepalen dat het minimumpensioen of de waarde van de minimale puntengarantie in de verschillende pensioenstelsels dezelfde zou zijn. Indien gewerkt wordt met een minimale puntengarantie vraagt het Comité ook dat de waarde van een punt zo wordt gekalibreerd dat de minimale puntengarantie in elk pensioenstelsel overeenstemt met eenzelfde pensioenbedrag.

- f. Het Comité plaatst drie grote kanttekeningen bij de **automatische herwaardering** in de voorgestelde pensioenberekening op basis van punten.

Ten eerste is het er niet van overtuigd dat het automatisch herwaarderingsmechanisme, dat inherent is aan het voorgestelde puntensysteem, niet zal leiden tot een forse toename van de pensioenuitgaven, noch op het moment van transitie, noch op langere termijn. Om de uitgavenevolucie beheersbaar te houden en onvoorziene stijgingen van de uitgaven te vermijden, stelt het Comité voor om *de waarde van een punt in het overgangsjaar vast te klikken, nadien weliswaar te laten evolueren met de index en slechts jaar per jaar te bekijken of inkomensstijgingen bovenop de index ook kunnen worden meegenomen in de waarde van een punt*.

Ten tweede is het Comité van oordeel dat er doorheen de jaren een zekere *stabiliteit moet zijn van de waarde van het punt*. Net zoals in de werknemersregeling moet men er daarom voor zorgen dat de negatieve impact van conjunctuurschokken op de pensioenberekening ook voor zelfstandigen solidair wordt ondervangen of gemilderd. Enkel zo kan men divergenties tussen de stelsels vermijden. Die zijn immers niet wenselijk. In dit licht moet men overwegen om *de waarde van een punt te bepalen op basis van het gemiddelde inkomen in de drie stelsels*. De waarde van een punt zou dan dezelfde zijn maar uiteraard blijven de *berekeningsregels specifiek en dus verschillend voor elk stelsel*.

Ten derde is het Comité geen voorstander van een automatische en volledige koppeling van de pensioenbedragen aan de welvaartsevolutie. Het Comité heeft ook twijfels bij de huidige berekening van de welvaartsenveloppes die gebaseerd is op theoretische paramaters inzake productiviteit en welvaartsgroei, zonder rekening te houden met de reële evoluties. Het Comité dringt er dan ook op aan dat de berekening van de welvaartsenveloppes daar meer rekening mee zou houden. Bovendien wenst het Comité de mogelijkheid voor de sociale partners en de regering te behouden om een afweging te maken bij de verdeling van de welvaartsenveloppes en meer of minder in te zetten op bepaalde uitkeringen..

- g. De invoering van het puntensysteem in een budgettair neutrale context, leidt onvermijdelijk tot reallocaties van het pensioenbudget, tot een verschuiving van pensioenrechten en dus tot **winnaars en verliezers**. De omvang van de verschuivingen is afhankelijk van de wijze waarop de verschillende parameters van de nieuwe pensioenberekening concreet worden ingevuld. Het Comité vindt het waardevol om te bekijken of *verschuivingen van pensioenrechten niet kunnen worden beperkt of vermeden, door in het nieuwe puntensysteem geen herwaardering door te voeren voor loopbaanjaren uit het verleden*.

Volgens het Comité kan het puntensysteem een waardevol vehikel zijn om **structurele pensioenhervormingen** tot uitvoering te brengen zoals de invoering van een actuariële correctie in geval van vervroegd of deeltijds pensioen, een koppeling tussen levensverwachting en wettelijke pensioenleeftijd of een verdere harmonisering van de pensioenstelsels. Het Comité is echter van mening dat de transitie naar een puntenstelsel problematisch is wanneer het nieuwe systeem i) leidt tot een uitgavenstijging, ii) divergenties tussen de pensioenstelsels (i.c. de waarde van een punt), iii) een versoepeling van de loopbaanvoorwaarden en iv) een verschuiving van reeds opgebouwde pensioenrechten tussen actieven en v) onvoldoende transparantie en voorspelbaarheid voor de sociaal verzekerden

Het Comité benadrukt dat dit document moet gelezen worden als een *voorstel om de bestaande pensioenregeling van de zelfstandigen op de best mogelijke manier technisch om te zetten in een pensioenberekening op basis van punten*, in het geval dit zou worden ingevoerd. Het mag dus *niet opgevat worden als een definitief standpunt van het ABC voor of tegen een puntensysteem als dusdanig*.

INLEIDING

Eind 2014 publiceerde het ABC het rapport "Naar een nieuwe pensioenhervorming: een lezing vanuit het zelfstandigenstelsel van de pensioenvoorstellen opgenomen in het Federaal Regeerakkoord"¹. Het ABC vroeg in dit rapport aandacht voor de eigenheid van de onderscheiden pensioensystemen en voor de verschillende uitwerking die bepaalde van de vooropgestelde pensioenmaatregelen hierdoor kunnen hebben in de afzonderlijke stelsels. In het bijzonder verwees het Comité daarbij naar de invoering van een puntensysteem. In dit verband uitte het in zijn rapport de bezorgdheid dat bij verdere uittekening te weinig rekening zou worden gehouden met de specifieke systeemkenmerken van het zelfstandigenstelsel.

Naar aanleiding van deze bezorgdheid schreef het Comité in het najaar van 2015 een projectoproep uit om de gevolgen van de invoering van een pensioenstelsel op basis van punten te laten onderzoeken voor het zelfstandigenstelsel. Eind 2015 werd de onderzoeksopdracht gegund en toegekend aan een onderzoeksteam van de Vrije Universiteit Brussel (onder leiding van de professoren Guido Van Limberghen en Kris Boudt).

Het Comité kon ondertussen kennis nemen van de onderzoeksresultaten². Het zette het Comité ertoe aan om, met de onderzoeksbevindingen in het achterhoofd, zijn visie op de invoering van een puntensysteem in het zelfstandigenstelsel verder uit te werken en een reeks aandachtspunten te formuleren. In voorliggend document worden de stand- en aandachtspunten van het Comité opgesomd en omkaderd met een beschrijving van het bestaande pensioensysteem voor zelfstandigen en met voorstellen en aanbevelingen uit het onderzoeksrapport³.

Deze visietekst past binnen het engagement van het ABC om ervoor te zorgen dat vanuit het zelfstandigenstelsel op een constructieve wijze wordt bijgedragen aan de analyse, de voorbereiding en ontwikkeling van een hervormd pensioenbeleid. Het *voorliggend document moet dan ook gelezen worden als de beste manier om de pensioenregeling van de zelfstandigen technisch om te zetten in een pensioenberekening op basis van punten* in het geval dit zou worden ingevoerd. Het *mag dus niet opgevat worden als een definitief standpunt van het ABC voor of tegen een puntensysteem als dusdanig*. Dergelijk standpunt hangt immers af van de politieke doelstellingen en de manier waarop het puntenstelsel met het oog hierop wordt ingevuld.

Voor wat de doelstellingen betreft, gaf het Comité in zijn pensioenverslag van 2014 aan dat het puntensysteem zoals werd voorgesteld door de Pensioencommissie, een waardevol vehikel kan zijn om structurele pensioenhervormingen tot uitvoering te brengen. Het stelde daarom met tevredenheid vast dat de intentie tot een structurele hervorming van het pensioensysteem in het regeerakkoord van 2014 gepaard ging met het voornemen om een aantal bestaande, meer

---

¹ Verslag ABC 2014/03 'Naar een nieuwe pensioenhervorming: een lezing vanuit het zelfstandigenstelsel van de pensioenvoorstellen opgenomen in het Federaal Regeerakkoord' van 27 november 2014

² VAN LIMBERGHEN, G., BOUDT, K. & HEYNDELS E. (2017), *Studie over een puntensysteem in het pensioenstelsel voor zelfstandigen in opdracht van het Algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut der zelfstandigen*, online te raadplegen op de website van het ABC.

³ De beschrijvingen in dit document zijn in grote mate gebaseerd op dit onderzoeksrapport.

concrete knelpunten in het pensioensysteem aan te pakken. Sinds het regeerakkoord worden reeds een aantal initiatieven in die zin ondernomen.

Naar de toekomst toe denkt het Comité dat de invoering van het puntensysteem eveneens een goede aanleiding kan vormen :

- voor de invoering van een actuariële correctie in geval van vervroegd of deeltijds pensioen;
- voor de invoering van een koppeling tussen de levensverwachting en de wettelijke pensioenleeftijd;
- om in de toekomst meer rekening te houden met demografische evoluties en de verhouding tussen actieven en niet-actieven;
- de pensioenstelsels verder te harmoniseren;
- om te zorgen voor meer voorspelbaarheid en transparantie van het pensioenstelsel voor de sociaal verzekerden;
- om de financiële houdbaarheid van het pensioenstelsel en het vertrouwen van de burgers erin, veilig te stellen

Het Comité meent wel alvast dat de invoering van een puntenstelsel problematisch is indien dit zou leiden tot:

- een stijging van de pensioenuitgaven als gevolg van de invoering van een herwaardering van de inkomens, zonder dit voldoende te compenseren door een aanpassing van de pensioenformule.
- een verschillende evolutie van de waarde van een punt binnen de drie pensioenstelsels.
- een verder uiteengroeien van de drie pensioenstelsels.
- een vermindering van loopbaanvoorwaarden, bijvoorbeeld voor de toegang tot minimumpensioen.
- een verschuiving van de huidige pensioenrechten tussen de actieven;
- onvoldoende voorspelbaarheid en transparantie voor de sociaal verzekerde

Het Comité pleit er in dit licht voor om de politieke doelstellingen van het puntenstelsel te expliciteren, ter zake de voor- en nadelen op te sommen van zowel het bestaande als het puntenstelsel en op basis van dit alles een debat te organiseren. De uiteindelijke politieke beslissing rond de invoering van een puntenstelsel moet immers gebeuren op basis van een gefundeerde afweging van deze elementen en dus met voorafgaandelijke kennis ervan.

1 OMSCHAKELING NAAR EEN PUNTENSTELSEL ALS REGERINGSENGAGEMENT

De regering nam zich in het regeerakkoord van 2014⁴ voor om tijdens deze legislatuur, in nauw overleg met de sociale partners en het Nationaal Pensioencomité, een puntensysteem voor de pensioenberekening uit te werken en ervoor te zorgen dat er een wettelijke basis wordt gecreëerd voor de inwerkingtreding ervan, uiterlijk in 2030.

---

⁴ Federaal regeerakkoord van 9 oktober 2014, p. 28

De basis voor dit puntensysteem zal vervat zitten in de volgende formule:

$$\text{pensioen} = (\text{aantal punten}) \times (\text{waarde van het punt})$$

Het puntenaantal dat een individu verwerft, weerspiegelt een verhouding tussen:

- i) de hoogte van het eigen beroepsinkomen of het eigen arbeidsloon en het gemiddelde arbeidsloon van de actieven in het eigen stelsel;
- ii) de lengte van de eigen loopbaan ten opzichte van de geldende referentieloopbaan in het eigen stelsel. De referentieloopbaan kan variabel zijn, maar wijzigingen zullen niet leiden tot een verandering van de uitkeringsratio.

De waarde van het punt⁵ is een functie van het gemiddelde arbeidsinkomen van de actieven in het eigen stelsel op het ogenblik dat een individu met pensioen gaat. Als dusdanig omvat het puntensysteem een herwaarderingsmechanisme waarbij de individuele arbeidsinkomsten bij de pensioenberekening worden aangepast aan de evolutie van de gemiddelde beroepsinkomsten van het stelsel waartoe het individu behoort.

Het puntensysteem zou zo worden opgevat dat het een correcte weergave vormt van de opgebouwde rechten. Een significante daling van het pensioenbedrag zou onmogelijk worden gemaakt, zo stelt het regeerakkoord.

2 INVULLING VAN DE NOTIE 'ARBEIDSINKOMEN'

De hoogte en evolutie van de arbeidsinkomens vormen het centrale gegeven in de pensioenberekening op basis van punten. Cruciaal is dan ook om te komen tot een voldoende adequate en uniforme invulling van de te gebruiken inkomensnotie.

2.1 De notie arbeidsinkomen in de bestaande bijdrage- en pensioenstelsels voor zelfstandigen⁶

2.1.1 *Begrensde, belastbare netto beroepsinkomens als berekeningsbasis*

De pensioenberekening bij zelfstandigen gebeurt op basis van de beroepsinkomsten die in aanmerking worden genomen met het oog op de inning van de sociale bijdragen. De bijdrageberekening gebeurt op basis van de *belastbare netto beroepsinkomsten*. Deze

---

⁵ het aantal euro dat tegenover 1 punt staat

⁶ Paragrafen 2.1.1 en 2.1.2 zijn gebaseerd op hoofdstuk 2 'invulling van de notie arbeidsinkomen' van het onderzoeksrapport.

stemmen overeen met de bruto beroepsinkomsten, verminderd met de beroepskosten en eventuele beroepsverliezen⁷.

Het bedrag van de belastbare netto beroepsinkomsten dat in aanmerking wordt genomen voor de bijdrageberekening is begrensd. Enerzijds heft het sociaal statuut der zelfstandigen een minimumbijdrage, anderzijds worden de netto beroepsinkomsten die in aanmerking worden genomen voor de berekening van de bijdragen geplafonneerd.

Voor de pensioenberekening worden de beroepsinkomsten aan de bovenkant bijkomend begrensd, nl. tot op het niveau van het intermediair bijdrageplafond.

2.1.2 Verband tussen bijdragebetaling en pensioenopbouw

a. Effectieve bijdragebetaling

De pensioenopbouw in het zelfstandigenstelsel veronderstelt een *effectieve betaling* van de verschuldigde bijdragen. Zelfstandigen moeten aantonen dat zij de verschuldigde wettelijke sociale zekerheidsbijdragen *volledig* hebben betaald⁸. Een gedeeltelijke betaling van verschuldigde bijdragen volstaat bijgevolg niet voor de opbouw van pensioenrechten.

b. Gunstigere bijdragefaciliteiten en solidariteitsbijdragen

Sommige zelfstandigen genieten gunstigere bijdragefaciliteiten. Meewerkende echtgenoten bijvoorbeeld, betalen een minimumbijdrage van minder dan de helft van de minimumbijdrage van de geholpen zelfstandige. De verminderde minimumbijdrage wordt, wat de opbouw van sociale zekerheidsprestaties betreft wel gelijkgesteld met de normale minimumbijdrage.

Andere zelfstandigen, zoals bijvoorbeeld zelfstandigen in bijberoep en student-zelfstandigen, kunnen genieten van een bijdragevrijstelling of een gunstiger bijdragepercentage wanneer hun inkomsten een bepaalde drempel niet overschrijven. Zij bouwen echter alleen pensioenrechten op, als hun bijdrage gelijk is aan of hoger dan de minimumbijdrage voor de beoefenaars van een zelfstandig hoofdberoep en het normale bijdragepercentage van 20,5 % van toepassing is.

c. Gelijkstellingen en vrijstelling van bijdragen verleend door de Commissie voor Vrijstelling van Bijdragen

Zelfstandigen genieten onder bepaalde voorwaarden een bijdragevrijstelling in perioden waarin zij hun activiteit (moeten) onderbreken wegens ziekte of invaliditeit, in het kader van een betere verzoening van hun professionele en privéleven, in het kader van de wet houdende invoering van een overbruggingsrecht of wegens het verlenen van mantelzorg. In deze situaties worden de vrijgestelde bijdragen geacht betaald te zijn en bouwen zij in die periodes wel pensioen op.

---

⁷ Het dient daarbij opgemerkt dat de sociale zekerheidsbijdragen van zelfstandigen deel uitmaken van hun aftrekbare kosten en dat de bijdragen voor de opbouw van een aanvullend pensioen in dat verband worden beschouwd als sociale zekerheidsbijdragen.

⁸ Dat wil zeggen in hoofdsom en toebehoren, met inbegrip van gebeurlijke bijdrageverhogingen en administratieve geldboeten.

Zelfstandigen die zich bevinden in een staat van behoefte of in een toestand die deze staat benadert, komen in aanmerking voor een volledige of gedeeltelijke vrijstelling van bijdragen. Kwartalen waarin behoeftige zelfstandigen een bijdragevrijstelling genieten, maken geen deel uit van de pensioenloopbaan. De regel dat de vrijgestelde bijdragen worden geacht betaald te zijn, geldt immers niet voor de opbouw van pensioenrechten.

2.2 Mogelijke pistes tot invulling van de notie arbeidsinkomen in een pensioenberekening op basis van punten

2.2.1 Berekeningsbasis

In het onderzoeksrapport dat in opdracht van het ABC werd gemaakt, wordt in de eerste plaats aangenomen dat de *netto beroepsinkomsten van zelfstandigen* ook na de invoering van een puntensysteem de basis zullen blijven vormen voor de berekening van de bijdragen en het pensioen voor zelfstandigen⁹. Vervolgens zijn er twee, voor de hand liggende pistes¹⁰.

Een *eerste piste* impliceert een pensioenberekening op basis van *alle effectief verworven netto beroepsinkomsten*. In welke mate op die netto beroepsinkomsten sociale zekerheidsbijdragen of belastingen zijn geheven, is daarbij niet relevant. Deze piste is een strikte interpretatie van de idee van de CPH 2020-2040 dat niet de door de sociaal verzekerden betaalde sociale bijdragen of belastingen, maar wel hun bijdrage aan de economie, moet beschouwd worden als hun bijdrage aan de sociale pensioenverzekering. Punten worden in deze filosofie immers niet verzameld op basis van de sociale bijdragen of de belastingen die men betaald heeft, maar wel op basis van de hoogte van het aangegeven arbeidsinkomen.

Een *tweede piste* bestaat erin om enkel de *netto beroepsinkomsten in aanmerking te nemen waarop effectief sociale zekerheidsbijdragen zijn geheven voor de financiering van het pensioenstelsel*. Dit betekent enerzijds dat geen rekening wordt gehouden met het gedeelte van de effectief behaalde netto beroepsinkomsten, dat het intermediair plafond overtreft waarboven het verlaagde bijdragepercentage van 14,16 % van toepassing is. Anderzijds wil dit zeggen dat voor de pensioenberekening minstens het bedrag in aanmerking wordt genomen dat gebruikt wordt voor de berekening van de minimumbijdrage.

In het onderzoeksrapport wordt voorgesteld om te *opteren voor de tweede piste*. Deze sluit volgens de auteurs immers meer dan de eerste aan bij de huidige kenmerken van de pensioen- en de bijdrageregelingen (en hun onderlinge samenhang) voor zelfstandigen. Bovendien houdt de tweede piste ook rekening met de bijdrage-inspanningen van de zelfstandigen waardoor ze meer tegemoet komt aan de verwachting van de sociaal verzekerden dat niet alleen de arbeidsinspanning, maar ook de bijdrage-inspanning in aanmerking wordt genomen bij de pensioenberekening. Op die manier draagt ze meer bij tot de publieke legitimiteit van het pensioensysteem.

---

⁹ Hoofdstuk 2, § 4 en § 5 van het onderzoeksrapport

¹⁰ Hoofdstuk 2, § 4 en § 5 van het onderzoeksrapport

Er moet ook opgemerkt worden dat de bruto inkomsten voor zelfstandigen die winsten of baten verwerven overeen komt met de omzet. De omzet kan niet als een correcte parameter van de arbeidsinspanning worden beschouwd, omdat hij onder andere afhankelijk is van de kapitaalsintensiteit van de uitgeoefende zelfstandige activiteit. Bovendien sluit de tweede piste ook aan bij de vereiste van financiële duurzaamheid die wordt nagestreefd met de beoogde pensioenhervorming. Uit de statistische analyses in het onderzoeksrapport blijkt tot slot ook dat de berekening van de gemiddelde beroepsinkomsten op basis van begrensde beroepsinkomsten volgens piste twee, resulteert in een relatief stabiele tijdreeks van gemiddelde inkomsten¹¹ (cf. 5.2.2).

Het Comité dringt er dan ook op aan om de netto beroepsinkomsten waarop effectief sociale zekerheidsbijdragen zijn geheven (piste 2) te blijven gebruiken als berekeningsgrond voor een pensioen op basis van punten. Immers, deze piste :

- sluit aan bij de pensioenberekening voor zelfstandigen zoals die vandaag bestaat;
- is meer in overeenstemming met het aanvoelen van de zelfstandige dat pensioenrechten moeten worden geopend in verhouding tot hun bijdragebetaling.

2.2.2 Verband tussen bijdragebetaling en pensioenopbouw¹²

a. Effectieve bijdragebetaling

In een puntensysteem dat trouw is aan de bestaande berekeningsprincipes in het zelfstandigenstelsel, wordt het puntenaantal¹³ *aangepast aan het aantal kwartalen waarin de betrokkenen de hoedanigheid van sociaal verzekerde hadden*. Ingeval de zelfstandige slechts voor één of meer kwartalen van een kalenderjaar een inkomen verwerft of effectieve bijdragen betaalt, moet dat in rekening worden gebracht bij de puntentoekenning. Voor alle zelfstandigen moet het voorlopig berekend puntenaantal daarom nog worden vermenigvuldigd met een breuk waarvan i) de teller gelijk is aan het aantal kwartalen van het desbetreffende kalenderjaar waarin de betrokkene de hoedanigheid van sociaal verzekerde zelfstandige had en ii) de noemer gelijk is aan vier.

De logica van een pensioenberekening op basis van punten veronderstelt echter ook dat men de inkomsten op basis waarvan men voor een gegeven stelsel het gemiddelde inkomen berekent (noemer), eveneens corrigeert voor het aantal kwartalen van bijdragebetaling.

De hiervoor omschreven bewerkingen zijn noodzakelijk om te vermijden dat voor een onvolledig bijdragejaar volledige pensioenrechten zouden worden toegekend; dit wil zeggen alsof er gedurende 4 kwartalen een beroepsactiviteit werd uitgeoefend en bijdragen werden betaald. Want de sociale bijdragen – in beginsel een jaarbijdrage van 20,5 % is verschuldigd bij vierden – worden altijd berekend op basis van een jaarinkomen. Het werkelijke inkomen dat verdiend

---

¹¹ Waarvan het niveau steeds onder dat van het gemiddelde op basis van onbegrensde inkomens ligt.

¹² Gedeeltelijk gebaseerd op hoofdstuk 2, §3, §4, en §5

¹³ dat voortvloeit uit de verhouding tussen de individuele beroepsinkomsten en de gemiddelde beroepsinkomsten van alle zelfstandigen samen

werd over slechts 1, 2 of 3 kwartalen wordt daarom voor de bijdrageberekening omgerekend naar een jaarinkomen.¹⁴

b. Gunstigere bijdragefaciliteiten

Tijdens sommige perioden waarin zij wel werken, maar geen of minder sociale zekerheidsbijdragen (moeten) betalen dan wel de verschuldigde bijdragen slechts gedeeltelijk betalen, bouwen zelfstandigen vandaag geen pensioenrechten op. Uitgaande van de bestaande wetgeving zou een zelfstandige voor die perioden geen punten verwerven¹⁵ en moet men ook geen rekening houden met hun beroepsinkomsten voor het berekenen van de gemiddelde netto beroepsinkomsten van alle zelfstandigen samen¹⁶.

Voor de beoefenaars van een zelfstandig bijberoep en de personen die hun rustpensioen nog niet hebben opgenomen hoewel zij reeds de wettelijke pensioenleeftijd hebben bereikt, wordt in het onderzoeksrapport gepleit voor een wijziging van de vigerende wetgeving en dus voor een aangepaste regeling in het kader van het puntensysteem. De betrokkenen betalen vandaag immers pure solidariteitsbijdragen, ingeval het bedrag van hun sociale zekerheidsbijdrage lager is dan de minimumbijdrage voor de beoefenaars van een zelfstandig hoofdberoep. Men zou kunnen argumenteren dat het niet strookt met het recente beleid om arbeid meer te laten doorwegen in de pensioenstelsels, noch met de logica van het puntenstelsel¹⁷ dat zij dan geen pensioen opbouwen. Men zou daarom kunnen overwegen om deze zelfstandigen bijgevolg punten toe te kennen tijdens de desbetreffende kwartalen¹⁸. Dit veronderstelt weliswaar een aanpassing van de bestaande wetgeving.

Het Comité heeft echter twee kanttekeningen bij dergelijk voorstel.

Ten eerste wijst het er op dat de toekenning van pensioenrechten in deze situaties deels een *principiële kwestie* is. De vraag daarbij is in welke mate het gerechtvaardigd en wenselijk is om solidariteitsbijdragen heffen? Voorts is de toekenning van pensioenrechten in deze situaties ook een *politieke kwestie*. In welke mate wil en/of kan men de nodige middelen vrijmaken voor de toekenning van extra pensioen dat bovendien erg beperkt zal zijn in omvang.

Ten tweede is het Comité van mening dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen zelfstandigen in bijberoep en gepensioneerden die na de pensioenleeftijd hun pensioen nog niet hebben opgenomen. Deze laatsten bouwen, in tegenstelling tot de eerste groep, geen rechten op in een ander pensioenstelsel.

---

¹⁴ Vervolgens is er tijdens elk kwartaal één vierde van de bijdrage verschuldigd en is geen bijdrage verschuldigd voor de kwartalen zonder beroepsactiviteit als zelfstandige.

¹⁵ De betrokkenen worden op dit punt dus behandeld zoals personen die geen beroepsbezigheid verrichten of een beroepsbezigheid uitoefenen in een andere hoedanigheid dan als zelfstandige.

¹⁶ Men zou voor dit laatste dus enkele rekening houden met het inkomen van de zelfstandigen die pensioenrechten opbouwen in het betrokken tijdvak.

¹⁷ De berekeningsbasis moet dezelfde zijn in teller en noemer.

¹⁸ Omdat zij echter geen minimumbijdrage betalen, dienen de desbetreffende kalenderkwartalen volgens de onderzoekers evenwel niet in aanmerking te worden genomen voor de toekenning van het gegarandeerd minimumpuntenaantal.

Het Comité merkt op dat de toekenning van pensioenrechten aan individuen met een gemengde loopbaan en zelfstandigen in bijberoep eenvoudiger is in het puntensysteem, in vergelijking met het huidige pensioenstelsel. Pensioenrechten kunnen immers worden toegekend, los van de loopbaanbreuk.

c. Gelijkgestelde periodes

Gebruik makend van de notie arbeidsinkomen volgens piste 2, zou logischerwijs betekenen dat voor de perioden van inactiviteit die voor de opbouw van pensioenrechten worden gelijkgesteld met perioden van effectieve beroepsuitoefening, rekening moet worden gehouden met de netto beroepsinkomsten van de zelfstandigen waarop effectief sociale zekerheidsbijdragen zijn geheven voor de financiering van hun pensioenstelsel. Aangezien geen beroepsinkomsten worden verworven tijdens gelijkgestelde perioden van inactiviteit, moet voor deze tijdvakken een specifieke berekeningswijze worden uitgewerkt in het kader van de puntentoekening.

Vertrekkende van de huidige wetgeving wordt in het onderzoeksrapport voorgesteld om wat de individuele netto beroepsinkomsten betreft¹⁹, rekening houden met de fictieve inkomsten waarop het pensioen voor gelijkgestelde tijdvakken van inactiviteit wordt berekend.

Het Comité wenst in dit verband te benadrukken dat de wijze waarop men binnen het puntenstelsel voor de pensioenberekening omgaat met de aanrekening van vervangingsinkomsten een zeer belangrijk aandachtspunt vormt..

Het Comité acht het bovendien wenselijk dat men bij de pensioenberekening op basis van punten (bij de individuele puntentoekening, en/of de waardebepaling van een punt, en/of bij de welvaartsaanpassing van de lopende pensioenen), op de een of andere wijze rekening houdt met het aantal individuen dat in de samenleving een vervangingsinkomen ontvangt en/of met de verhouding tussen het aantal effectief werkende actieven en het aantal niet-actieven.

2.2.3 Stelselspecifieke kwesties²⁰

a. Jaren voorafgaand aan 1984

Het gebruik van de netto beroepsinkomsten waarop effectief sociale zekerheidsbijdragen zijn geheven (piste 2) voor de berekening van een pensioen op basis van punten, gaat voor de loopbaanjaren vóór 1984 voorbij aan de pensioenberekening die vandaag voor deze tijdvakken van toepassing is. De pensioenbedragen van zelfstandigen zijn immers pas sinds 1984 gekoppeld aan het niveau van de vroeger verworven beroepsinkomsten. Voordien voorzag het wettelijke pensioenstelsel voor zelfstandigen uitsluitend forfaitaire bodempensioenen²¹.

Een eerste mogelijkheid om met deze kwestie om te gaan, bestaat erin om de forfaitaire netto beroepsinkomsten op basis waarvan de zelfstandigenpensioenen worden berekend, te

¹⁹ Met uitzondering van de jaren voorafgaand aan 1984

²⁰ Gedeeltelijk gebaseerd op hoofdstuk 2, §3, §4, en §5 van het onderzoeksrapport

²¹ wat de loopbaanjaren vóór 1984 betreft, wordt berekend ongeacht hun netto beroepsinkomsten.

beschouwen als het individuele arbeidsinkomen van de zelfstandigen voor die periode²². Dat bedrag is voor alle zelfstandigen hetzelfde en is voor die jaren bijgevolg gelijk aan het gemiddelde arbeidsinkomen van alle zelfstandigen samen. Omdat een persoon die evenveel verdient als het gemiddelde arbeidsinkomen, in het puntensysteem 1 punt verwerft, zullen alle zelfstandigen voor de loopbaan jaren voorafgaand aan 1984 bij deze werkwijze 1 punt toegekend krijgen²³.

Een *alternatief* voor deze werkwijze bestaat erin om voor de desbetreffende jaren de *minimumpuntengarantie toe te kennen*. Het pensioen wordt dan voor de pensioenloopbaan jaren vóór 1984 niet gekoppeld aan de beroepsinkomsten van de zelfstandigen, terwijl de desbetreffende loopbaan jaren toch het recht op een minimumpensioen blijven openen. Deze benadering sluit aan bij de toenmalige doelstelling van de wetgever, nl. voorzien in een minimuminkomen. De wetgever beoogde in 1984 immers wel de aan dat jaar voorafgaande loopbaan jaren verder in aanmerking te nemen voor de pensioenopbouw, maar ging ervan uit dat de daaropvolgende loopbaan jaren een hoger pensioen zouden kunnen opleveren en beoogde door de toekenning van een minimumpensioen te voorkomen dat zelfstandigen een lager proportioneel pensioen zouden bekomen dan het voordien geldende forfaitaire pensioen.

Voor wat betreft de concrete invulling van de pensioenberekening voor de loopjaren vóór 1984 vraagt het Comité dat deze zo neutraal mogelijk worden aangerekend in het puntenstelsel. Dit kan volgens het Comité door deze jaren via een bijzondere bepaling buiten de 'normale' pensioenberekening op basis van punten te houden. Vervolgens moet de puntentoekenning voor die jaren zodanig bepaald worden dat :

- de aanrekening van forfaitaire loopbaan jaren na de transitie niet leidt tot meeruitgaven;
- de jaren waarvoor vandaag een forfaitaire pensioenberekening geldt, in het puntensysteem geen hoger pensioen opleveren dan het pensioenbedrag dat de individuele zelfstandige vandaag ontvangt voor deze loopbaan jaren. Gegeven de voorwaarde inzake budgettaire neutraliteit zou dit anders onvermijdelijk leiden tot inkomensverschuiving tussen gepensioneerden.

Hoe de puntenbepaling voor de jaren voor 1984 het best wordt georganiseerd, rekening houdend met deze uitgangspunten, moet nog nader worden onderzocht. Uit de statistische analyses blijkt alvast dat een toekenning van 1 punt voor elk loopbaanjaar gelegen voor 1984, voordelig is voor zelfstandigen die punten opbouwen voor loopbaan jaren gelegen voor 1984. In geld uitgedrukt is het pensioen dat de betrokkenen voor elke van die loopbaan jaren bekomen, veel hoger dan het huidige bedrag van het forfaitaire pensioen voor die loopbaan jaren. Dat effect heeft weliswaar een uitdovend karakter. Als men aan de jaren vóór 1984 geen groter gewicht in de loopbaan wil toekennen dan ze in werkelijk hebben, mag men dus niet 1 punt per jaar toekennen, maar slechts een fractie ervan.

---

²² Dit is een zuiver theoretische toepassing van de beginselen van het puntensysteem zoals dat werd uitgewerkt door de CPH 2020-2040.

²³ Voor de loopbaan jaren die voorafgaan aan 1984, zou voor elke zelfstandige een vierde van een punt worden toegekend voor elk kwartaal van het desbetreffende kalenderjaar, waarin de betrokkene de hoedanigheid van sociaal verzekerde had.

b. Tijdsverloop en laatste loopbaanjaren

Sinds 2015 worden de sociale zekerheidsbijdragen van zelfstandigen voor een gegeven kalenderjaar berekend op de netto beroepsinkomsten die de zelfstandige datzelfde jaar verdiende. Omdat het bedrag van de beroepsinkomsten nog niet gekend kan zijn op het ogenblik waarop de bijdragen moeten worden berekend, betalen zelfstandigen voorlopige bijdragen die nadien worden geregulariseerd. Zodra de netto beroepsinkomsten van het bijdragejaar zijn vastgesteld door de fiscus, wordt een regularisatie doorgevoerd. Deze werkwijze impliceert dat de definitieve netto beroepsinkomsten pas met enige vertraging door de fiscus worden vastgesteld en meegedeeld aan het RSVZ. Voor de pensioenberekening betekent deze werkwijze dat er een eerste pensioenbeslissing genomen wordt met een pensioen berekend op basis van de inkomsten waarop de opeisbare voorlopige bijdrage werd berekend²⁴, na de regularisatie van alle nog te regulariseren bijdragen volgt een tweede beslissing rekening houdend met de definitieve inkomsten.²⁵

Voor het puntenstelsel impliceert deze werkwijze dat het uiteindelijk door een zelfstandige verworven puntenaantal dus pas met enige vertraging kan worden vastgesteld²⁶. Een manier om hiermee om te gaan is (onderzoeksrapport p. 80 en volgende) om alleen de individuele netto beroepsinkomsten, en dus het puntenaantal, van de zelfstandigen te bepalen aan de hand van de definitief vastgestelde netto beroepsinkomsten van de betrokken zelfstandige. In afwachting dat die definitieve beroepsinkomsten gekend zijn, kunnen reeds pensioenvoorschotten worden toegekend zoals vandaag al het geval is²⁷.

---

²⁴ De wettelijke voorlopige bijdrage of een goedgekeurde verminderde voorlopige bijdrage. Met vrijwillig betaalde verhoogde voorlopige bijdragen wordt geen rekening gehouden.

²⁵ Onder bepaalde voorwaarden kunnen de zelfstandigen voor hun drie laatste loopbaanjaren afzien van het principe dat socialezekerheidsbijdragen en pensioenen der zelfstandigen worden berekend op de nettoberoepsinkomsten van het desbetreffende loopbaanjaar zelf. . In dat geval wordt hun pensioen berekend op de nettoberoepsinkomsten van het kalenderjaar dat drie jaar voorafgaat aan elk loopbaanjaar waarvoor die keuze wordt gemaakt.

²⁶ vermits voor alle zelfstandigen de nettoberoepsinkomsten pas later dan in het desbetreffende loopbaanjaar vaststaan en dus ook op dat ogenblik pas de werkelijke verhouding tussen de individuele nettoberoepsinkomsten en de gemiddelde nettoberoepsinkomsten van de zelfstandigen gekend kan zijn.

²⁷ Voor de zelfstandigen die afzien van een berekening op het lopende jaar stellen de onderzoekers voor dat de individuele nettoberoepsinkomsten van de betrokken zelfstandigen worden berekend op basis van de nettoberoepsinkomsten waarop zij bijdragen hebben behaald in het referentiejaar. Het bedrag daarvan moet in voorkomend geval worden verhoogd tot de minimumdrempel, dan wel worden beperkt tot het intermediair plafond. Voor de kwartalen gelegen in het jaar waarin het pensioen ingaat, rekent men met de beroepsinkomsten die in aanmerking werden genomen voor de bijdrage-inning in het voorgaande kalenderjaar. Als de gepensioneerde dan geen zelfstandige beroepsactiviteit meer uitoefende, rekent men met het bedrag waarop de minimumbijdragen voor beoefenaars van een zelfstandig hoofdberoep worden geheven. Als een zelfstandige in dat jaar geen beroepsactiviteit meer uitoefende, moet een bijzondere wijze voor de berekening van het verworven puntenaantal worden uitgewerkt. Men kan, wat de individuele nettoberoepsinkomsten van de betrokken zelfstandige betreft, onder de huidige stand van de wetgeving rekening houden met het bedrag van de minimumdrempel.

Voor de vaststelling van de gemiddelde netto beroepsinkomsten van alle zelfstandigen samen, en dus voor de bepaling van de puntenwaarde, zou men de voorlopig vastgestelde netto beroepsinkomsten²⁸ kunnen blijven gebruiken, zonder een tweede berekening te maken.

Onder meer vanuit administratief-technische overwegingen, kan het Comité zich vinden in de werkwijze die in het onderzoeksrapport naar voor wordt geschoven. Om de pensioenbedragen in de loop van een jaar te kunnen berekenen, moet men het gemiddelde van de inkomsten bij de aanvang van dat jaar kennen. Dat is fiscaal en administratief onmogelijk. Men zal dus een herwaarderingscoëfficiënt moeten gebruiken om voor het lopende jaar op basis van gekende gegevens een inschatting te maken van de puntenwaarde.

Omdat uit de statistieken blijkt dat er geen groot verschil is tussen de inkomsten die worden gebruikt voor de voorlopige bijdragenbetaling en de definitieve inkomsten, is het voor het Comité op het eerste zicht aanvaardbaar om, wanneer de definitieve inkomsten nog niet gekend zijn, het gemiddelde te berekenen door rekening te houden met de geherwaardeerde inkomsten waarop de wettelijke voorlopige bijdragen berekend worden.

3 INPASSING VAN DE CORRECTIECOËFFICIËNT

3.1 De correctiecoëfficiënt in het bestaande pensioenstelsel voor zelfstandigen²⁹

Het inkomen van zelfstandigen wordt niet integraal aangerekend voor de berekening van het pensioenrecht. Sinds de koppeling van de pensioenbedragen aan de voordien verworven beroepsinkomsten (1984), worden de inkomsten van zelfstandigen bij de pensioenberekening immers eerst vermenigvuldigd met een breuk, de zogenaamde correctiecoëfficiënt.

Deze coëfficiënt werd ingevoerd als correctie voor het verschil in bijdragebetaling tussen werknemers en zelfstandigen. De wetgever argumenteerde toen dat door de afwezigheid van een werkgeversbijdrage, er minder werd bijgedragen voor een zelfstandigen- dan voor een werknemerspensioen. De toepassing van de correctiecoëfficiënt op het pensioenbedrag van zelfstandigen zou het 'gebrek' aan een tweede betaler ondervangen, zo stelde de wetgever.

Voor de periode 1984 tot 1996 was de correctiecoëfficiënt een uniforme breuk. Sinds 1997 wordt een dubbele breuk toegepast : boven een bepaalde inkomensgrens wordt een hogere coëfficiënt toegepast. De toepassing van de correctiecoëfficiënt maakt dat de koppeling van de pensioenbedragen aan de voorheen verdiende nettoberoepsinkomsten in het pensioenstelsel voor zelfstandigen in belangrijke mate wordt afgezwakt.

---

²⁸ men de gemiddelde nettoberoepsinkomsten berekenen op basis van de gemiddelde nettoberoepsinkomsten verworven in de jaren T-4, T-5 en T-6 en die nettoberoepsinkomsten eerst indexerend rekening houdend met de evolutie van het indexcijfer in de jaren T-1, T-2 respectievelijk T-3. Diezelfde werkwijze is toegepast voor de berekening van de voorlopige socialezekerheidsbijdragen voor zelfstandigen in de jaren T-1, T-2 respectievelijk T-3 en laat toe de waarde van het punt (definitief) te berekenen .

²⁹ Gebaseerd op hoofdstuk 3, §1 en §2 van het rapport.

3.2 Mogelijke pistes tot inpassing van de correctiecoëfficiënt in een puntenstelsel³⁰

De omvorming van het bestaande pensioensysteem naar een systeem op basis van punten, doet de vraag rijzen naar de wijze waarop de coëfficiënt moet/kan ingepast in de nieuwe pensioenberekening. In het onderzoeksrapport worden *twee mogelijkheden* geïdentificeerd.

Een *eerste optie* vormt de toepassing van de coëfficiënt *bij de jaarlijkse berekening van het individuele puntenaantal*. Omdat het om een tweevoudige breuk gaat, kan men de correctiecoëfficiënt daarbij niet gewoon vermenigvuldigen met het jaarlijks door de zelfstandigen verworven puntenaantal, maar moet men deze toepassen op de individuele nettoberoepsinkomsten van de zelfstandigen. Die inkomsten moeten immers kunnen worden opgesplitst in de eerste en de tweede schijf waarop onderscheiden coëfficiënten worden toegepast. Het puntenaantal van een bepaalde zelfstandige voor een loopbaanjaar is dan gelijk aan de verhouding tussen, enerzijds, de som van zijn anders gecorrigeerde nettoberoepsinkomsten in de eerste en tweede schijf en, anderzijds, de niet gecorrigeerde gemiddelde nettoberoepsinkomsten van alle zelfstandigen samen.

Een integratie in de berekening van het aantal punten laat toe om de correctiecoëfficiënt met behoud van al zijn huidige kenmerken te integreren in het puntensysteem. De bijdrage-inspanningen van de zelfstandigen kunnen hiermee per loopbaanjaar in rekening te brengen, zoals dit ook sinds 1984 het geval is in de bestaande pensioenberekening voor zelfstandigen.

Een *tweede mogelijkheid* bestaat er in om de correctiecoëfficiënt rekening te brengen *bij de bepaling van de puntenwaarde*. Een keuze voor de integratie van de coëfficiënt via de verrekening in de jaarlijkse puntenwaarde (optie 1), laat dit niet toe, aldus het onderzoeksrapport. Als men het verschil in bijdragevoeten zou opvangen met een kleinere waarde van een punt³¹, is de hoogte van het pensioen niet langer afhankelijk van de bijdrage-inspanning van de betrokkene zelf, maar van de bijdrage-inspanningen van de actieve sociaal verzekerden op het ogenblik van de opname van het pensioen. Volgens de onderzoekers zou een keuze voor optie 2 vereisen dat een ander concept wordt geïntroduceerd van aanpassing van de pensioenen aan verschillen in de bijdrage-inspanningen van de diverse beroepscategorieën.

3.3 Vragen bij de legitimiteit van de correctiecoëfficiënt

Het Comité ondersteunt de visie van de onderzoekers dat piste 1 de correctiecoëfficiënt in een puntenstelsel inpast, op een manier die rekening houdt met de principes en de filosofie die er vandaag aan ten grondslag liggen. Het Comité plaatst echter de volgende kanttekeningen bij de toepassing van de correctiecoëfficiënt als dusdanig.

Ten eerste is de berekeningswijze van de coëfficiënt *weinig transparant*. Sinds de invoering ervan werd hij meermaals ad hoc gewijzigd.

---

³⁰ Gebaseerd op hoofdstuk 3, §3 van het rapport.

³¹ dat wil zeggen met een kleinere δ

Daarmee samenhangend kan men zich *ten tweede* de vraag stellen of de coëfficiënt bijgevolg nog wel op een *correcte manier het verschil in bijdragen-inspanning weerspiegelt, dat vandaag (mogelijkerwijs) nog bestaat tussen werknemers en zelfstandigen*. Het is erg waarschijnlijk dat de talrijke ontwikkelingen die zich de afgelopen decennia binnen de sociale zekerheid hebben voltrokken, de verhouding tussen werknemers en zelfstandigen op het vlak van de bijdragen op arbeid hebben gewijzigd.

Eenzijds zijn er op *individueel niveau* tal van situaties ontstaan (bv. als gevolg van de diverse bijdragenverminderingen in het werknemersstelsel, het groter verschil in aandeel gelijkgestelde periodes in de loopbaan³², de toepassing van een minimale inkomensgrens voor de bijdragebetaling bij zelfstandigen) waarin *een zelfstandige - over de gehele loopbaan beschouwd - minstens evenveel sociale bijdragen betaalt als een werknemer*. Het is dan ook de vraag of de verschillen in bijdrageberekening vandaag nog zonder meer kunnen volstaan als verantwoording voor de toepassing van een correctiecoëfficiënt in de pensioenberekening voor zelfstandigen. Overigens dient opgemerkt dat deze zelfstandigen in vele gevallen niet enkel instaan voor de betaling van hun eigen sociale zekerheidsbijdragen maar dat zij evenzeer bijdragen aan het werknemersstelsel voor de individuen die bij hen in loondienst zijn.

Anderzijds wijst het Comité er op dat er op *het niveau van de stelsels* reeds geruime tijd *andere bronnen (consumptie of vermogen) dan de sociale bijdragen worden aangewend ter financiering van de sociale zekerheid*, in het bijzonder om tekorten in de globale beheren van de sociale zekerheid op te vangen. Omdat er groeiende consensus is dat de lasten op arbeid in België te hoog zijn, is het bovendien erg waarschijnlijk dat in de toekomst in toenemende mate beroep zal worden gedaan op deze alternatieve financieringsbronnen om de verwachte uitgavenstijging als gevolg van de vergrijzing te ondervangen³³. Het Comité wijst er overigens op dat begrotingstekorten zich voornamelijk in het werknemersstelsel laten optekenen³⁴ en dat de uitgavenstijging als gevolg van de vergrijzing zich vooral zal laten voelen in de stelsels van de werknemers en het overheids personeel zal voltrekken. De evolutie naar een toenemende financiering van de sociale zekerheid uit algemene middelen, zal ertoe leiden dat de werkgevers- en werknemersbijdragen aan belang verliezen als financieringsbron voor de sociale zekerheid.

Rekening houdend met deze elementen en het feit dat de toepassing van de correctiecoëfficiënt voor de zelfstandige resulteert in een substantiële vermindering van zijn pensioenbedrag, kan men volgens het Comité in de huidige omstandigheden vraagtekens plaatsten bij de toepassing van de coëfficiënt zoals die thans gebruikt evenals bij de billijkheid van deze berekeningsregel.

Het Comité is dan ook van mening dat de overgang naar een pensioenberekening op basis van punten een geschikte gelegenheid vormt om – in het licht van de transparantie en de billijkheid – de correctiecoëfficiënt naar 1 te laten evolueren. Het Comité neemt zich voor om hierover in

³² (30%/37% bij werknemers tegenover 4% van de loopbaan van een zelfstandige)

³³ Volgens het laatste rapport van de Studiecommissie voor de vergrijzing stijgen de sociale uitgaven tussen 2016 en 2040 met 3,2% van het BBP.

³⁴ Het sociaal statuut van de zelfstandigen heeft een structureel overschot. Het jaar 2016 werd afgesloten met een positief saldo van 326 mio EUR. Ook voor het jaar 2017 en daaropvolgend wordt een overschot voorzien.

de komende periode een concreet voorstel uit te werken. Daarbij moet ook rekening gehouden worden met de financiering hiervan.

4 MINIMUMBESCHERMING

4.1 Het minimumpensioen in het huidige pensioenstelsel voor zelfstandigen

Het pensioenstelsel voor zelfstandigen kent onder bepaalde voorwaarden minimumpensioenen toe. Een uit te keren pensioenbedrag wordt eerst berekend met toepassing van de proportionele berekeningsregels, rekening houdend met de nettoberoepsinkomsten voor elk pensioenloopbaanjaar en de gezinstoestand van de betrokkene. Het zo bekomen pensioenbedrag wordt vervolgens vergeleken met het wettelijk vastgesteld bedrag van het minimumpensioen voor een overeenstemmende loopbaan³⁵. Is het proportioneel berekend pensioenbedrag lager, dan wordt het minimumpensioen in functie van de lengte van de loopbaan toegekend, op voorwaarde dat de betrokkene voldoet aan de toegangsvoorwaarden.

4.2 Minimale puntengarantie³⁶

In het puntenstelsel worden de bestaande minimumpensioenregelingen vervangen worden door een minimale puntengarantie. Dit betekent dat onder bepaalde omstandigheden meer punten kunnen worden toegekend dan het aantal waarop men recht heeft volgens de normale berekeningsregels. Naar het oordeel van de CPH2020-2040 moet het pensioensysteem een adequate levenstandaard garanderen en ze pleit ervoor dat de minimale puntengarantie voor iemand die voltijds heeft gewerkt gedurende de 'referentie-loopbaan', het recht opent op een minimumpensioen dat minstens 10% hoger ligt dan de Europese armoedenorm voor alleenstaanden. Dit streefdoel werd ook overgenomen in het regeerakkoord van 2014.

4.2.1 Niveau van het minimumpensioen

Op basis van een analyse van de nationale en internationale rechtsregels en –instrumenten, concluderen men in het onderzoeksrapport dat inkomensgekoppelde pensioenen niet lager mogen zijn dan 40% of, naargelang van het geval, 30% procent van het door de wetgever vastgelegde referentie-inkomen voor gezinsspensioenen en dan een redelijk gedeelte daarvan, wat alleenstaandenpensioenen betreft. Forfaitaire pensioenen en aan elke sociaal verzekerde gegarandeerde minimumpensioenen moeten minstens gelijk zijn aan 40% van het loon van een volwassen ongeschoolde mannelijke arbeider. Zowel inkomensgekoppelde, als forfaitaire pensioenen moeten bovendien ook tenminste gelijk zijn aan 50% van het mediaan inkomen van het betrokken land. Wetgevers zijn niet verplicht het pensioenbedrag of het referentie-inkomen op basis waarvan het wordt berekend, te beperken tot een maximum, maar mogen dat wel doen, zolang de pensioenen daardoor niet dalen onder een zeker minimum of onder een te gering percentage van het normaal berekend pensioen. Het invoeren van maximumpensioenen mag

³⁵ dat wil zeggen met inachtneming van de hele pensioenloopbaan van de sociaal verzekerde

³⁶ Beschrijving gebaseerd op hoofdstuk 4, § 2 van het onderzoeksrapport

immers niet ertoe leiden dat de omvang van de geboden bescherming te sterk daalt of dat pensioengerechtigden, rekening gehouden met hun sociale-zekerheidsbijdragen, geen fair pensioen meer genieten.

Vandaag overtreffen de minimumpensioenen voor zelfstandigen die norm van 50% van het mediaan inkomen en halen zij ook de Europese armoededrempel die is vastgesteld op 60% van het mediaan beschikbaar inkomen op individueel niveau. Zij bereiken evenwel nog niet het in het CPH2020-2040 rapport geambieerde niveau dat ten minste 10% hoger ligt dan de Europese armoedenorm voor alleenstaanden.

Met betrekking tot de ambieerde niveau van minimumbescherming merkte het Comité eerder³⁷ reeds op dat dergelijke maatregel:

- een enorme budgettaire meeruitgave betekent voor de pensioenstelsels. Het vroeg zich af op welke manier men deze maatregel zal willen financieren.
- voor het zelfstandigenstelsel betekent dat de spanning tussen de minimumpensioenen en de maxima quasi volledig verdwijnt. Een minimale puntengarantie voor een volledige, voltijdse loopbaan die in EUR overeenstemt met het bedrag dat 10% hoger ligt dan de Europese armoededrempel (cf. engagement in het regeerakkoord en voorstel van de CPH 2020 2040), garandeert een minimumpensioen dat het niveau van het huidige maximumpensioen in de zelfstandigenregeling benadert (alleenstaanden) of in het geval van koppels overschrijdt.

Het Comité brengt deze opmerkingen graag in herinnering.

Verder merkte het Comité vroeger reeds op dat de minimale puntengarantie op jaarbasis in het zelfstandigenstelsel mogelijk groter zal zijn dan 1. De statistische analyses opgenomen in het onderzoeksrapport bevestigen dat wanneer de bestaande pensioenberekening voor zelfstandigen - met respect voor de voorwaarde inzake budgettaire neutraliteit - zou worden ingepast in het puntensysteem, het aantal punten voor een referentieloopbaan in het zelfstandigenstelsel in bepaalde scenario's inderdaad kleiner is dan het aantal punten voor het minimumpensioen.

4.2.2 Uiteenlopende minimumpensioenen in de onderscheiden pensioenstelsels

De CPH2020-2040 hanteert als uitgangspunt dat werknemers en zelfstandigen voor een vergelijkbaar geachte arbeidstijd evenveel minimumpensioen zullen krijgen. Dit wordt uitgedrukt in een minimum puntengarantie, met andere woorden de toekenning van een minimum puntenaantal. Maar omdat de waarde van een punt in elk pensioenstelsel verschillend kan evolueren, kan het toegekende minimumpensioen uitgedrukt in een bedrag verschillen naar gelang het pensioenstelsel. De CPH2020-2040 acht het niet uitgesloten dat de minimumpensioenen voor werknemers en zelfstandigen na de transitie naar het puntensysteem uit mekaar zullen groeien en beschouwt dit als een logische consequentie van het behoud van

---

³⁷ Verslag ABC 2014/03 van 27 november 2014 'Naar een nieuwe pensioenhervorming: een lezing vanuit het zelfstandigenstelsel van de pensioenvoorstellen opgenomen in het Federaal Regeerakkoord'

verschillende pensioenstelsels met een eigen verantwoordelijkheid voor hun financiële evenwicht.

In het rapport wijst men erop dat het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie³⁸ niet uitsluit dat een verschil in behandeling tussen bepaalde categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil berust op i) een objectief criterium, ii) redelijk verantwoord is en iii) het de wetgever in de huidige stand van het recht niet dwingt om de onderscheiden pensioenstelsels volledig te harmoniseren dan wel te vervangen door één pensioenstelsel. Ze vermelden in dit kader ook dat het Grondwettelijk Hof de pensioenstelsels voor de onderscheiden categorieën van de beroepsbevolking in principe niet vergelijkbaar acht, omdat zij op verschillende doelstellingen, financieringswijzen en toekenningsvoorwaarden berusten.

Volgens de onderzoekers zal de wijze waarop het minimumpensioen vormt krijgt in het puntensysteem, als dusdanig niet noodzakelijk een divergentie in de minimumpensioenen voor werknemers en zelfstandigen veroorzaken. Andere factoren kunnen, ook zonder de overstap naar het puntensysteem, daartoe eveneens leiden.

Het **Comité** wenst in dit verband te wijzen op de lange weg die is afgelegd om de minimumpensioenen van werknemers en zelfstandigen gelijk te schakelen.

Deze gelijkschakeling moet absoluut behouden blijven en zelfs verder wettelijk worden verankerd. In die zin kan het Comité zich niet verzoenen met het idee dat de minimumpensioenen voor werknemers en zelfstandigen na de transitie naar het puntensysteem terug uit mekaar kunnen groeien. Het Comité pleit er voor om wettelijk te bepalen dat het minimumpensioen of de waarde van de minimale puntengarantie in de verschillende pensioenstelsels dezelfde zou zijn. Indien gewerkt wordt met een minimale puntengarantie vraagt het Comité ook dat de waarde van een punt zo wordt gekalibreerd dat de minimale puntengarantie in elk pensioenstelsel overeenstemt met eenzelfde pensioenbedrag.

4.2.3 Minimale puntentoekenning per jaar versus aan het einde van de loopbaan

Men zou de toekenning van een minimale puntengarantie per loopbaanjaar kunnen laten verlopen dan wel via een ophoging van het puntenaantal tot aan het minimum aan het einde van de loopbaan. In het onderzoeksrapport werden beide scenario's gesimuleerd.

Volgens het **Comité** komt de toekenning van een minimum puntenaantal aan het einde van de loopbaan tegemoet aan de bestaande regelgeving. Bovendien laat dit beter toe om de solidariteit binnen het stelsel te laten spelen waar nodig. De solidariteit treedt dan in werking rekening houdend met het volledige loopbaanverloop van de zelfstandige. In het geval van een zelfstandige die gedurende een periode van 10 jaar een zeer laag inkomen heeft, die gevolgd wordt door een periode van 35 jaar waarin hoge inkomsten worden verworven, zal :

- bij een toekenning per loopbaanjaar een ophoging gebeuren tot aan het minimum voor de 10 'slechte' inkomensjaren

---

³⁸ artikelen 10 en 11 van de Grondwet

- bij een toekenning aan het einde van de loopbaan misschien blijken dat de 35 voorspoedige de 10 slechte loopbaan jaren voldoende compenseren en er waardoor er helemaal geen ophoging tot het minimum vereist is en het solidariteitsprincipe dus niet moet worden toegepast.

In haar eindrapport opteerde de CPH 2020-2040 eveneens uitdrukkelijk voor een minimale puntentoeckenning aan het einde van de loopbaan.

5 HERWAARDERING ³⁹

5.1 Herwaardering in de bestaande pensioenstelsels

5.1.1 Indexering van de nettoberoepsinkomsten in de pensioenberekening

Het pensioen van zelfstandigen wordt, voor de loopbaan jaren vanaf 1984, berekend op basis van een geactualiseerde waarde van de nettoberoepsinkomsten die zij hebben verworven in het verleden. De herwaardering van de in het verleden behaalde beroepsinkomsten wordt evenwel beperkt tot de indexering⁴⁰ ervan ; er wordt geen rekening gehouden met een groei van de nettoberoepsinkomsten bovenop de evolutie van het indexcijfer.

5.1.2 Indexering en welvaartsvastheid van uit te betalen pensioenen

Eens berekend blijven pensioenen tot op zekere hoogte mee evolueren met de algemene welvaart gedurende de hele periode waarin zij worden uitbetaald. Enerzijds worden de pensioenbedragen ter vrijwaring van de koopkracht systematisch aangepast aan de evolutie van het indexcijfer. Om de gepensioneerden te laten delen in de welvaartsstijging van de actieve beroepsbevolking, kunnen pensioenbedragen anderzijds worden geherwaardeerd. Hiertoe werd met ingang van 2006 het systeem van de welvaartsenveloppe ingevoerd.

5.2 Gevolgen van het nieuwe herwaarderingsmechanisme

Het puntensysteem kent jaarlijks punten toe op basis van de verhouding tussen het eigen inkomen dat jaar en het gemiddelde inkomen. De punten krijgen in het jaar van pensionering bovendien hun definitieve waarde, eveneens op basis van het gemiddelde inkomen dat jaar. Op die manier houdt het puntensysteem een volledige herwaardering in van het inkomen dat meegenomen wordt voor de berekening van het pensioen. Dit omdat de waarde van een punt doorheen de loopbaan mee evolueert met het gemiddelde arbeidsinkomen.

---

³⁹ Beschrijvende tekst gebaseerd op hoofdstuk 5 van het onderzoeksrapport

⁴⁰ Er dient opgemerkt dat, anders dan de pensioenregeling voor werknemers, de zelfstandigenregeling niet de gezondheidsindex hanteert, waardoor de zelfstandigenregeling momenteel lagere indexeringscoëfficiënten toepast dan in de werknemersregeling.

5.2.1 *Budgettaire implicaties*

In periodes waarin de nettoberoepsinkomsten sneller groeien dan het indexcijfer, leidt de toepassing van het puntensysteem tot een hoger referentie-inkomen en dus, zonder compenserende maatregelen, mogelijk tot een stijging van de pensioenuitgaven. De CPH2020-2040 wenst een budgettair neutrale overstap naar het puntensysteem. Het percentage (δ) van het gemiddelde arbeidsinkomen van de sociaal verzekerden waarmee de waarde van een punt wordt bepaald, moet zo worden vastgesteld dat is voldaan aan de vereiste van budgetneutraliteit. Dat zou kunnen leiden tot een vermindering van de aanvangspensioenen die evenwel steeds het vereiste of gewenste minimumpeil moeten bereiken, zodat wellicht niet a priori kan worden uitgesloten dat, ook na de transitie, de globale pensioenuitgaven zouden stijgen bij gebrek aan compenserende ingrepen.

Om de uitgavenevoluitie beheersbaar te houden en onvoorziene stijgingen van de uitgaven te vermijden, stelt het Comité voor om de waarde van een punt in het overgangsjaar vast te klikken. Dit is in overeenstemming met de filosofie van het puntenstelsel om de waarde van een punt voor een langere tijd vast te leggen en dus niet van jaar tot jaar te laten variëren. De puntenwaarde kan volgens het Comité nadien evolueren met de index. Of inkomensstijgingen bovenop de index ook kunnen worden meegenomen in de waarde van een punt, moet volgens het Comité echter jaar na jaar bekeken worden.

5.2.2 *(In)stabiele en uiteenlopende puntenwaarden*

Naarmate de opeenvolgende jaarlijkse gemiddelde nettoberoepsinkomsten van de zelfstandigen variëren in functie van de conjunctuur en naarmate periodes van hoog- en laagconjunctuur mekaar sneller opvolgen, wordt het referentie-inkomen voor de berekening van het pensioen conjunctuurgevoeliger. De waarde van een punt verschilt bijgevolg mogelijk, naargelang van het jaar waarin het pensioen wordt opgenomen. Ingeval de gemiddelde nettoberoepsinkomsten van zelfstandigen onderhevig zijn aan grote conjunctuurschommelingen (of grotere schommelingen dan de werknemerslonen) zou men langere referentieperiodes kunnen hanteren (en bijvoorbeeld ook langer dan in het puntensysteem voor de werknemers). De cyclische component kan immers afgezwakt worden door gebruik te maken van een voortschrijdend gemiddelde over meerdere jaren. Bij het gebruik van inkomensnotie 2⁴¹ zullen de opeenvolgende gemiddelde nettoberoepsinkomsten van de actieve zelfstandigen alvast minder sterk schommelen dan bij gebruik van inkomensnotie 1⁴².

Het Comité is van oordeel dat er doorheen de jaren een zekere stabiliteit moet zijn van de waarde van het punt. Werken met voortschrijdende gemiddelden over een grotere periode kan een technische oplossing zijn voor eventuele inkomensschommelingen en de negatieve gevolgen ervan voor de berekening van het aantal punten en de puntenwaarde, maar het ondervangt het fenomeen echter niet fundamenteel. In de werknemersregeling wordt de negatieve impact van conjunctuurschommelingen solidair opgevangen via de

---

⁴¹ netto beroepsinkomsten in aanmerking te nemen waarop effectief sociale zekerheidsbijdragen zijn geheven voor de financiering van het pensioenstelsel.

⁴² alle effectief verworven netto beroepsinkomsten.

werkloosheidsverzekering. Men moet er daarom voor zorgen dat de negatieve impact van conjunctuurschokken op de pensioenberekening ook voor zelfstandigen solidair wordt ondervangen of gemilderd. Bovendien moet men er rekening mee houden dat het inkomen van werknemers op lange termijn sneller evolueert dan dat van zelfstandigen. Indien de waarde van een punt afhankelijk wordt gemaakt van de inkomensevolutie per stelsel zou dit inhouden dat de herwaardering in het ene stelsel groter is dan in het andere stelsel. Dit leidt tot pensioenstelsels met verschillende stelsels. Het Comité is hier zeer bezorgd over. De individuen binnen de verschillende pensioenstelsels kunnen er immers niet voor verantwoordelijk worden gesteld dat het gemiddeld inkomen van hun groep sneller of minder snel evolueert dan dat van een andere groep.

Het Comité dringt er dan ook op aan om de waarde van een punt te bepalen op basis van het gemiddelde inkomen in de drie stelsels. De waarde van een punt zou dan dezelfde zijn maar uiteraard blijven de berekeningsregels specifiek en dus verschillend voor elk stelsel.

5.3 Welvaartsaanpassingen

Het Comité is geen voorstander van een automatische en volledige koppeling van de pensioenbedragen aan de welvaartsevolutie. Het Comité heeft ook twijfels bij de huidige berekening van de welvaartsenveloppes die gebaseerd is op theoretische paramaters inzake productiviteit en welvaartsgroei, zonder rekening te houden met de reële evoluties. Het Comité dringt er dan ook op aan dat de berekening van de welvaartsenveloppes daar meer rekening mee zou houden. Bovendien wenst het Comité de mogelijkheid voor de sociale partners en de regering te behouden om een afweging te maken bij de verdeling van de welvaartsenveloppes en meer of minder in te zetten op bepaalde uitkeringen.

Los van de wijze waarop een welvaartskoppeling in het pensioensysteem tot stand wordt gebracht, stelt zich volgens het Comité overigens ook de meer principiële vraag of gepensioneerden per definitie op dezelfde manier moeten (kunnen) delen in de algemene welvaartsgroei als de actieve bevolking. Men zou immers kunnen argumenteren dat de actieve bevolking door de aard van het pensioensysteem reeds een bijdrage levert aan de welvaart van de gepensioneerden, zeker in een context van toenemende vergrijzing. De mate waarin de vergrijzingslast voor de actieve bevolking nog groter wordt als gevolg van meer (gelijke) verdeling van de welvaartsgroei en of dit in voorkomend geval ook wenselijk is, zijn kwesties die volgens het Comité dan ook de nodige aandacht verdienen. Het acht het hoe dan ook aangewezen dat een systeem van welvaartskoppeling op enigerlei wijze rekening houdt met de verhouding tussen het aantal niet meer beroepsactieven en de omvang van de beroepsactieve bevolking in de samenleving, zeker wanneer de eerste groep sterk(er) in omvang toeneemt.

5.3.1 Winnaars en verliezers

Ingeval δ een voldoende hoge waarde zou krijgen, zouden alle zelfstandigen winnen bij de invoering van het puntensysteem. De CPH2020-2040 is bekommerd om de financiële houdbaarheid van het hervormde pensioensysteem en gaat uit van een budgettair neutrale

invoering van het puntensysteem. In dat geval zijn er winnaars en verliezers in vergelijking met de huidige pensioenberekening.

Het puntensysteem leidt volgens de simulaties in het onderzoeksrapport tot reallocaties van het pensioenbudget. De verschuivingen zijn groter naarmate de berekeningsregels die het toepast, meer zouden afwijken van de huidige pensioenberekening. Afhankelijk van de puntentoeckenning voor de loopbaanjaren met een forfaitaire pensioenberekening en het inkomensverloop van de zelfstandigen doorheen de jaren, zal er zich ook een verschuiving voordoen binnen de proportionele pensioenopbouw. Naargelang van de waarde van δ , valt te verwachten dat er een pensioentransfer zal zijn van zij die veel pensioenrechten opbouwen in de jaren waarin de inkomensherwaardering substantieel hoger is dan onder de huidige pensioenberekening, naar zij die voornamelijk pensioenrechten opbouwen in de jaren waar de inkomensherwaardering lichtjes hoger, vergelijkbaar of lager is dan de onder de huidige pensioenberekening. De hoogte van de transfer hangt af van de implementatie van het puntensysteem. Een algemene trend is volgens de onderzoekers dat degene die op latere leeftijd een loopbaan starten met een gemiddeld of hoger inkomen aan pensioenverlies lijden en daarmee deels de betere herwaardering financieren van de beginjaren van de loopbaan van zelfstandigen die al vroeg met de loopbaan gestart zijn. Deze conclusie stemt overeen met een gelijkaardige studie voor de werknemers, die het Federaal Planbureau voor het Kenniscentrum Pensioenen uitvoerde⁴³.

Het Comité wenst hierbij echter te benadrukken dat de eigenheden van het pensioenstelsel van de zelfstandigen dit effect nog kan versterken. Naast het effect van een inkomstenherwaardering, die de oudste pensioenrechten hoger waardeert dan het huidige indexmechanisme, kan er een versterking zijn door:

- De forfaitaire pensioenopbrengst voor jaren vóór 1984. Zoals hiervoor uiteengezet moet de pensioenopbrengst van deze jaren correct gekalibreerd worden, zo niet zal de pensioenopbrengst ervan stijgen – wat in een budgettair neutrale context ten koste gaat van andere bijdragejaren en/of gepensioneerden.
- Zonder correcte integratie van de correctiecoëfficiënt (bv. door hem te integreren in de berekening van de puntenwaarde of een gemiddelde coëfficiënt te gebruiken voor alle loopbaanjaren), zal er aan oudere bijdragejaren een relatief hogere pensioenopbrengst worden toegekend. Dit kan verklaard worden doordat de correctiecoëfficiënt voor oudere bijdragejaren veel lager was dan de meer recente bijdragejaren. Een methodologie die een gemiddelde oplevert zal dus leiden tot hogere pensioenrechten voor oudere bijdragejaren en lagere rechten voor recentere bijdragejaren.

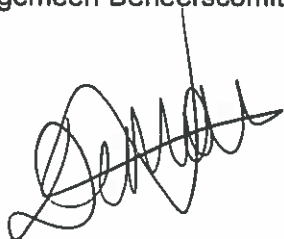
Het Comité is hier bezorgd over. Het vreest dat deze verschuivingen moeilijk uit te leggen zullen zijn aan de burgers en het draagvlak voor een hervorming zullen bemoedigen. Wanneer de regering een puntenstelsel invoert dringt het Comité er daarom op aan om geen herwaardering voor het verleden in te voeren. Het zou mogelijk moeten zijn om bij de invoering op een eenvoudige manier de verworven rechten te garanderen. Dit kan waarschijnlijk

---

⁴³ PEETERS, H. (2017), Reële herwaardering van de lonen via een puntenstelsel Winnaars en verliezers bij recent gepensioneerden met een werknemerspensioen, Federaal Planbureau, Working paper 9 – 17.

gerealiseerd worden door per sociaal verzekerde de proportionele pensioenopbrengst van elk bijdragejaar te berekenen zonder rekening te houden met de volledige complexiteit van de bestaande wetgeving⁴⁴. Deze werkwijze heeft tot gevolg dat verschuivingen vermeden kunnen worden, waardoor er vertrouwen gecreëerd kan worden bij de sociaal verzekerde.

Namens het Algemeen Beheerscomité voor het sociaal statuut der zelfstandigen, op 16 januari 2018:

Veerle DE MAESSCHALCK,
Secretaris

Jan STEVERLYNCK,
Voorzitter

---

⁴⁴ Er wordt dus geen berekening gemaakt van bijvoorbeeld het minimumpensioen, eenheid van loopbaan, ...

